

Јавно предузеће
„Палић-Лудаш“

Извештај о остваривању Програма управљања Специјалног резервата природе “Селевењске пустаре” за 2014. годину

Специјални резерват природе "Селевењске пустаре"

ИЗВЕШТАЈ

о остваривању Програма управљања за 2014. годину

УВОД

Главни циљеви и задаци

Дефинисани су Планом управљања СРП „Селевењске пустаре“ 2012-2021 (Сагласност Министарства природних ресурса, рударства и просторног планирања бр. 353-02-936/2012-03) и Годишњим програмом управљања СРП „Селевењске пустаре“ за 2014. годину (Сагласност Министарства природних ресурса, рударства и просторног планирања бр.353-02-240/2013-02).

- Ревизија заштићеног подручја уз иновирање просторног концепта заштите (повезивање субјединица Резервата еколошким коридорима)
Овај важан задатак је активност Покрајинског завода за заштиту природе и управљач се појављује као подршка стручно и теренски у процесу израде Студије са предлогом ревизије заштите.
- Приоритетне активне мере заштите и ревитализација угрожених станишта строго заштићених врста (локалитети у субјединицама Селевењска шума – чишћење и одржавање чистина од зарастања, заштита угрожених врта као нпр. модроврана, грабљивице, сова утина у срадњи са УЉП „Riparia“, локалитет Воловски пашњак, Дегелица и Лофеј ревитализација влажних ливада организацијом и реализацијом кошења и сузбијања трске у сарадњи са локалним становништвом) као наставак вишегодишњих активности
- Успостављање колаборативних видова сарадње са корисницима подручја - локалним становништвом и локалном самоуправом у Кањижи у одрживом коришћењу простора Резервата кроз рад чуварске и стручне службе
- Наставак развијања базе података у функцији управљања, коришћења и праћења стања у циљу дефинисања пројекта активне заштите и бољег очувања заштићеног подручја уз развијање ГИС кроз пројекат Града Суботица
- Развијање даљих облика презентације природних вредности подручја, едукативних, рекреативних, еко и етно туристичких садржаја уз даље уређивање Визиторског центра Лудаш као централне тачке за посетиоце заштићених подручја у региону Суботице (завршетак техничког пријема, реиздавање екотуристичке карте, израда нових изложбених сегмената, одржавање и потребне поправке посетилачке стазе Селевењска шума-Лофеј) уколико се обезбеди финансирање из досадашњих редовних извора

Главни резултати

Реализацији свих група задатака се одвијала у континуитету. Имајући у виду да су то активности које управљач спроводи током целе године и то у оквиру вишегодишњег периода, очекујемо наставак реализације и заокруживање задатака у наредним годишњим циклусима.

И даље је приметан исти тренд у реализацији активности – најмање се радило на ревизији заштићеног подручја у смислу конкретизације просторног концепта заштите, јер надлежни Покрајински завод за заштиту природе још ради на овоме. Управљач је

био активан на терену у вези са овом групом задатка – појачан је мониторинг и праћење стања, а све у циљу успостављања функционалних еколошких коридора у Резервату.

Такође је уочљив тренд побољшања у делу који се односи на увођење традиционалних видова коришћења заштићеног подручја, а у циљу смањења деградационих процеса и истовремено развоја одрживог коришћења (кошење, испаша, сеча трске). Успостављен је систем који се базира на укључивању локалног становништва у реализацији активних мера као виду традиционалног коришћења делова заштићеног подручја (углавном се то односи на испашу, кошење и традиционалне начине сече трске).

У функцији колаборативног управљања, настављена је сарадња са општином Кањижа у вези питања из пољопривреде (закуп и лицитације пољопривредног земљишта у Резервату) и пољочуварске службе, али у мањем обиму. Са Градом Суботица је реализована успешна сарадња у вези питања из пољопривреде (закуп и лицитације пољопривредног земљишта у Резервату које припада Граду Суботица) и услова заштите природе.

База података која обједињује чување, активне мере заштите и мониторинг стања популација заштићених и строго заштићених таксона се развија у један систем који значајно олакшава рад управљача на заштићеном подручју и свих субјеката који су у директној, или индиректној вези.

Услови рада

Јавно предузеће „Палић-Лудаш“ је управљач на пет заштићених подручја у региону Суботице, а једно од њих је и СРП „Селевењске пустаре“. Основна делатност Предузећа је заштита природе.

Сектор заштите природе у Јавном предузећу „Палић-Лудаш“ организован је у функцији обављања управљачких послова на заштићеним подручјима. Стручна служба задужена је за планирање, програмирање, праћење стања, извештавање и стручни и организациони надзор над радом чуварске службе. Чуварска служба обавља послове чувања, праћења стања и активних мера заштите. У оквиру Стручне службе се такође обављају послови сарадње са корисницима и власницима парцела у заштићеном подручју. Обављају се и послови презентације и развоја едукативних садржаја и сарадње са локалним становништвом.

Активности на опремању Визиторског центра Лудаш у Хајдукову, који је који је поред пријема посетилаца и едукације и у функцији радног простора Управљача свих заштићених подручја у Суботици одвијају се у континуитету. Процедура техничког пријема се приводи крају (добijена је водопривредна сагласност), како би објекат почео да функционише у потпуности.

Служба за заједничке послове Јавног предузећа „Палић-Лудаш“ (са седиштем на Палићу) обавља опште послове (менаџмент, рачуноводство, набавке).

У Сектору заштите природе је запослено 10 људи, од којих су 3 са ВСС, 2 са ВШС, 3 са ССС а 2 су НСС.

Делатност Сектора заштите природе се финансира преко наменских средстава из буџета Града Суботице, и путем конкурса за суфинансирање Покрајине и Републике. Едукативни и екотуристички програми су још у развоју.

Оцену разлога због којих се програм и остварени резултати евентуално разликују

Имајући у виду да су средства потраживана кроз суфинансирање већа од износа који је на крају добијен (а да при томе, у складу са делатношћу не постоје други извори прихода), јасно је да су сви задаци и циљеви реализовани у ограниченом обиму, али у

функцији континуитета свих послова. То се већим делом године највише огледало у опремању чуварске службе, где нису постојала средства за набавку новог теренског возила. Међутим, набавка возила је реализована крајем новембра месеца. Захваљујући томе током последњих месец дана 2014. године активности су реализоване у знатно већем обиму.

ИЗВРШЕЊЕ ПОСЛОВА

А. ЧУВАЊЕ, ОДРЖАВАЊЕ И ПРЕЗЕНТАЦИЈА

А.1. Чување

А.1.1. Начин рада чуварске службе

Чување и надзор у СРП "Селевењске пустаре" је континуирани задатак у циљу превентивне заштите природних вредности и њихових станишта. Спроводио га је један чувар у сарадњи са осталим корисницима простора и у координацији са њиховим чуварским службама:

- Пољочуварска служба општине Кањижа (више извршилаца)
- Ловочувар Удружења ловаца Кањижа – Ловачко друштво „Хоргош”.

Чувар заштићеног подручја је током године надгледао спровођење режима заштите природних вредности, намену и коришћење површина од стране свих корисника простора као и посетилаца „Селевењске пустаре”. О свим предузетим мерама и променама насталим у Резервату чувар је извештавао континуирано кроз теренски дневник. Стручна служба је континуирано пратила стање, обавештавала кориснике о неопходности заустављања започете активности која није у складу са мерама заштите (налог за враћање у претходно стање 2).

Настављено је са системским праћењем спровођења услова заштите природе у сарадњи са инспекцијом (19 контрола).

Рад чуварске службе је делом суфинансиран средствима, Министарства природних ресурса, рударства и просторног планирања по уговору број 401-00-148/2014-02.

Настављено је са радом на интерактивној бази података за сва заштићена подручја којима управља ЈП "Палић-Лудаш". Показало се да се основни циљеви успостављања базе – повећана ефикасност праћења делатности чуварске службе, као и адекватног планирања обиласка терена и извршења осталих радних задатака, успешно реализују.

А.1.2. Кадровски ресурси

У Сектору заштите природе ЈП "Палић-Лудаш" је запослено 10 људи.

Шеф сектора (ВСС)

Стручни сарадник за заштиту природе (копнени екосистеми) (ВСС)

Стручни сарадник за заштиту природе (водени екосистеми и рибарско подручје) (ВСС)

Координатор чуварске службе/картографија/база података (ВШС)

Чувар (ССС)

Рибочувар (НСС)

Имајући у виду да Јавно предузеће "Палић-Лудаш" поред СРП „Селевењске пустаре“ управља са још три заштићена подручја (око 7500 ha) постојећа кадровска

структура није задовољавајућа (недовољан број стручних сарадника потребних профила и чувара са адекватном стручном спремом – у складу са чланом 2 Правилника о полагању стручног испита за чувара заштићеног подручја („Службени гласник Републике Србије“ број 117/2014).

A.1.3. Опремљеност

Захваљујући пројекту, 04SER02/01/002 из Програма Суседске сарадње Мађарске и Србије 2008. године када је набављен део неопходне опреме (зграда, 1 теренско возило, опрема за чуваре, део информатичке опреме) створена је основа на којој се може развијати даље унапређивање управљања заштићеним подручјем.

Током године је урађена реконструкција објекта Истраживачка станица у оквиру комплекса Визиторски центар „Лудаш“ и то замена дотрајалог тршчаног крова новим од црепа. Активност је реализована кроз Уговор са Покрајинским секретаријатом за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине број: 130-401-2639/2014-04.

Набављена је опрема – теренско возило (Great Wall) за потребе обиласка терена и чувања заштићеног подручја. Куповина возила је реализована из средстава Града Суботице (Уговор број: П-00-401-775/2014) и кроз суфинансирање програма управљања рибарским подручјем „Палић – Киреш – Лудаш“ – Уговор са Покрајинским секретаријатом за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине број: 130-401-1801/2014-04.

Реализована је набавка резервних делова за теренска возила (Лада Нива и Томос АПН 6), трошкови регистрације, атест за гас и трошкови горива за рад чуварске службе што је суфинансирано кроз Уговор са Градом Суботица – Суфинансирање активности управљања заштићеним подручјем Парк природе „Палић“ (Уговор број: П-401-638/2014).

Обављена је набавка дела униформе за рибочуварску службу (панталоне, чизме, камашне) кроз суфинансирање програма управљања рибарским подручјем „Палић – Киреш – Лудаш“ – Уговор са Покрајинским секретаријатом за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине број: 130-401-1801/2014-04.

Урађена је припрема набавке за нову теренску униформу за чуваре у складу са Правилником о службеној одећи чувара заштићеног подручја („Службени гласник Републике Србије“ број 117/2014).

A.1.4. Обука

Настављена је обука чувара ради примене прописа у складу са Законом о заштити природе (посебно Правилником о полагању стручног испита за чувара заштићеног подручја („Службени гласник Републике Србије“ број 117/2014). Обуку је реализовала стручна служба управљача у оквиру свог редовног посла.

Реализована је обука у попуњавању дневних извештаја којим се допуњава база података - који подаци се где и како бележе, картографска обука – читање карата и коришћење ГПС уређаја, као и обука у распознавању заштићених врста – таксона који се налазе на листи Natura 2000, а карактеристични су за наша заштићена подручја. Током године је наша чуварска служба у више наврата учествовала у обуци и теренском раду чуварске службе Националног парка „Кишкуншаг“ (Мађарска). Теме у оквиру обуке су се махом односиле на рад на терену – вођење теренских белешки и поступање са прекршиоцима на терену.

Слика 1. Чувари ЈП „Палић – Лудаш“ и Националног парка „Кишкуншаг“ – Мађарске током заједничког обиласка терена – Резерват бивола у Морахалому

А.2. Одржавање

А.2.1. Активности и радови на обележавању

Током године није било активности на обележавању Резервата осим повремених поправки и одржавања постојећих ознака.

А.2.2. Одржавање реда и чистоће

Спроводиле су се уобичајене активности на одржавању реда и чистоће на одређеним локацијама: код Шумске куће (периодично током године) и дуж едукативних стаза.

Ова активност финансирана је кроз уговор са Покрајинским секретаријатом за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине број 130-401-2640/2014-04.

Слика 2. Одржавање едукативне стазе и сакупљање смећа

А.2.3. Рад стручних служби на изради и спровођењу управљачких докумената

- Урађен је Годишњи програм управљања за 2015. годину и достављен Министарству пољопривреде и заштите животне средине
- Урађен је Извештај о реализацији Годишњег програма управљања за 2014. годину
- Управљач је добио сагласност на Правилник о нутрашњем реду и чуварској служби Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре“ – Министарство природних ресурса – Сагласност број 110-00-10/2014-02 од 06.03.2014. године
- Управљач је добио сагласност на Одлуку о накнадама за коришћење заштићеног подручја Специјални резерват природе „Селевењске пустаре“ – Сагласност број 401-00-173/2014 – 09 од 10.06.2014. године

А.2.4. Сарадња са корисницима, посебно по основу члана 57

У континуитету је сарађивано са корисницима простора (локално становништво, закупци пољопривредног државног земљишта, пољопривредници, водопривреда и други субјекти). Захваљујући развијању базе података, за сегмент СРП „Селевењске пустаре“ у којој су и повезани подаци о катастру, власништву, границама и режимима заштите, корисници на упит добијају информације о могућим активностима и неопходним процедурама, у случају да су потребне (прибављање услова заштите природе, посебни пројекти, сагласности других институција и сл.). Регистровани су упити током целе године (10). Ове послове обаља стручна и чуварска служба.

Слика 3. Разговор чувара са корисницима простора

А.2.4. Сарадња са другим релевантним институцијама

Настављена је сарадња са Покрајинским заводом за заштиту природе, махом у односу на ревизију заштићеног подручја у смислу конкретизације просторног концепта заштите, јер надлежни Покрајински завод за заштиту природе још ради на овоме. Управљач је био активан на терену у вези са овом групом задатка – појачан је мониторинг и праћење стања, а све у циљу успостављања функционалних еколошких коридора у Резервату.

Током целе године се одвијала сарадња са Јавним предузећем „Завод за урбанизам Војводине“ из Новог Сада на припреми концепта за Просторног плана посебне намене "Суботичке пустаре и језера". Управљач је још током прошле године обезбедио стручну сарадњу и учествовао у дефинисању границе посебне намене на

територији Града Суботице у сарадњи са Заводом за урбанизам Суботице. Током године је реализовано више састанака у вези са предметним Планом, на којима је управљач активно учествовао.

Настављена је сарадња са Министарством пољопривреде и заштите животне средине – Агенцијом за заштиту животне средине – узорковање у циљу испитивања земљишта на заштићеним подручјима СРП "Лудашко језеро", СРП "Селевењске пустаре" и ПИО "Суботичка пешчара". За ову активност постоји Решење о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе (Број: 03-1283/2 од 19.07.2013.).

Представници управљача су учествовали на Шестом семинару за управљаче заштићених подручја, одржаном 15. и 16. октобра 2014. године, у Националном парку „Тара“, где је, поред конкретних предавања, управљач искористио прилику и разменио искуства и са представницима других управљача у вези са значајним темама које се односе на успешно управљање заштићеним подручјима.

Настављена је и значајно унапређена сарадња са Националним парком Кишкуншаг из Кечкемета (Мађарска). Почетком године је одржан састанак на ком је договорен план активности током целе године, као и динамика састанака и посета. Договорено је да се стручна служба састаје месечном динамиком и то наизменично – један састанак у Мађарској, а други – наредног месеца – у Србији, док ће чуварска служба чешће да има заједничке обиласке терена, по истом кључу – заједнички терен мађарске и наше чуварске службе прва посета (обилазак) у Националном парку „Кишкуншаг“ у Мађарској, а други на нашим заштићеним подручјима. Целе године се радило на припреми мађарско – српског (интерног) речника најчешћих термина у

Слика 4. Састанак представника ЈП Палић – Лудаш и Националног парка „Кишкуншаг“ из Мађарске

заштити природе. Речник обрађује и елементе из легислативе у вези са заштитом природе у обе државе. Састанци су, поред конструктивних договора, обухватили и презентацију значајних области за обе стране – конкретно – мониторинг врста и станишта, проблеми у управљању специфичним типовима станишта, планови за даље заједничке прекограничне пројекте; униформисање активности чуварских служби

(пресек обавезних активности чувара у односу на наше и мађарске прописе); заједнички рад у оквиру Natura 2000 врста (појачано праћење и евидентирање одређених таксона и станишта) и слично. Поред наведеног, сарадња са НП „Кишкуншаг“ се огледала и у међусобним посетама приликом обележавања значајних датума за заштиту природе.

Током новембра је реализована инспекцијска контрола управљача у вези са СРП „Селевењске пустаре“ (евидентирање докумената предвиђених Законом о заштити природе, контрола решења о условима заштите природе и контрола рада и евиденције теренских белешки чуварске службе) од стране инспектора за заштиту животне средине у области заштите и коришћења природних добара и ресурса (Република Србија, Аутономна Покрајина Војводина, Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине, Подручна јединица Суботица). Записнички је констатовано да управљач поседује сву потребну документацију.

Настављена је добра сарадња са Градом Суботица – учешће у разним активностима које се односе на кориснике простора, конкретно у СРП „Селевењске пустаре“ (давање разних мишљења, сагласности и сл.), као и са јавним предузећима којима је Град оснивач.

А.3. Презентација

А.3.1. Презентација природних вредности подручја

Презентација вредности заштићеног подручја се одвија у току предавања за школску омладину у Визиторском центру Лудаш, а шетње дуж трасиране посетилачке стазе у субјединицама Резервата *Селевењска шума* и *Лофеј*.

Поред тога су се током године одвијале и следеће активности:

- У оквиру обележавања *Дана заштите природе* (11. април), одржана су предавања у вези са заштићеним подручјима у региону Суботице и то:
 1. Презентација заштићених подручја у Хемијско – технолошкој школи у Суботици за ученике другог и трећег разреда – смер – техничар за заштиту животне средине
 2. Током презентација заштићених подручја СРП у Зоо врту Палић за ученике нижих разреда основне школе, подељени су лифлети у вези са хранилиштем за птице грабљивице у ПИО „Суботичка пешчара“

• Током јула су реализована предавања за учеснике међународног волонтерског радног кампа и шетње дуж едукативне стазе у резервату

Слика 5. Међународни волонтерски радни камп

- У Визиторском центру „Лудаш“ је у организацији Удружења љубитеља природе „Riparia“, уз подршку управљача, одржана радионица у вези са распрострањењем и екологијом строго заштићене врсте – модроврана (*Coracias garrulus*) чија популација значајно расте на нашим заштићеним подручјима,

конкретно – и у СРП „Селевењске пустаре“. Забележено је велико интересовање – преко 20 учесника, који су, поред излагања радова и учешћа у дискусији, учествовали и у изради вештачких дупљи (гнезда) за ову врсту.

Слика 6. Израда вештачких дупљи у оквиру радионице „Заштита модроврана“

- Током октобра месеца Амбасадор Краљевине Холандије - Лорен Стоквис - је заједно са представницима Канцеларије за европске интеграције посетио ЈП „Палић-Лудош“ и тиме подржао пројекат Младих истраживача Србије чији је циљ да информише грађане о ефектима преговора о чланству у ЕУ у области заштите природе. Пројекат је финансирала Канцеларија за европске интеграције, као део активности у спровођењу Владине Стратегије комуникације о приступању Србије Европској унији. Холандски амбасадор је том приликом именован за "амбасадора специјалног резервата природе Лудашко језеро", са идејом да допринесе промовисању очувања животне средине и повезивању заштитника природе у Србији и Холандији.

Слика 7. Посета амбасадора Краљевине Холандије

Домаћини ове посете били су градоначелник Суботице, јавно предузеће „Палић – Лудаш“ и Млади истраживачи Србије. Основни циљ пројекта *„Као на разгледници – шта природи Србије доноси чланство у ЕУ“* је унапређење

сарадње и управљање заштићеним подручјима у Србији кроз примену европских стандарда. У наредном периоду биће реализован низ едукативно промотивних активности, а међу најбитнијим су штампање разгледница за СРП Лудашко језеро, покретање онлајн курса о Преговарачком поглављу 27 посвећеном животној средини и успостављање сарадње са амбасадама земаља чланица ЕУ.

Током целе године управљач је учествовао у програмима – радионицама у организацији UNDP-а (United Nations Development Programme). Током октобра је у истој организацији реализована радионица у оквиру треће сесије тренинга за тренере – израда бизнис планова за заштићена подручја. Управљач је представницима других управљача заштићених подручја који су учествовали у радионици представио сва наша заштићена подручја кроз презентацију у Визиторском центру Лудаш и обиласком неких терена.

- Крајем године је припремљена едукативна табла са садржајем који се односи на екологију и распрострањење врсте лептира *Phengaris teleius*. Израда паноа је реализована кроз истраживање које се одвија у оквиру пројекта који се бави истраживањем и заштитом угрожених лептира у Србији. Пројекат предводи Милош Поповић, а финансијски је подржан од стране Rufford Small Grant фондације.

Слика 8. Инфо – пано у вези са истраживањем врстом лептира

А.3.2. Наставак рада на информационом систему

Настављено је са уносом података у базу која се односи на спровођење режима и мера заштите и унапређивања RangerOffice2014. У циљу ефикаснијег праћења делатности чуварске службе као и адекватног планирања обиласка терена и извршења осталих радних задатака, наставила је са радом и база података за сва заштићена подручја којима управља ЈП "Палић-Лудаш" у виду чувања свих релевантних података (база локација, база фотографија).

База је допуњена великим бројем фотографија заштићеног подручја, ретких и угрожених врста, као и фотографијама које се односе на недозвољене активности у резервату (конкретних елемената за пријаву надлежној Инспекцији није било). ГПС - опрема, којом Управљач располаже, је повећала квалитет постојеће базе података, јер се сада, осим фотографија, запажања и других релевантних података, уносе и тачне географске координате места на коме се налази популације ретких врста, као и величина популације и њен просторни распоред. Настављена је пракса повезивања теренских белешки чувара (теренски дневник), теренске пријаве, пријаве Инспекцији, фотографија недозвољене активности и тачних координата места (степен заштите) на ком се десила предметна недозвољена активност у једну целину. Показало се да то значајно повећава квалитет рада и убрзава ток процедуре. Проблем за унапређивање ове функције је свакако недовољан број обучених чувара одговарајуће стручне спреме, недовољног броја стручног људства за обраду ових података и недовољна густина излазака на терену функцији мониторинга.

База се показала као врло корисна, с обзиром да су сви елементи који су нам неопходни за припрему реализације одлуке о накнадама, унети. Конкретно – сви релевантни подаци који су потребни за наплату код различитих субјеката су квантификовани (електроводови, телефонска инфраструктура, водопривредни објекти, гасовод).

А.3.3. Научно-истраживачки и образовни рад

Истраживања и мониторинг се одвијају континуирано у сарадњи са Удружењем љубитеља природе „Рипагиа”. Реализују се заједнички пројекти, програми и активности а Управљач учествује кроз надзор на терену и праћење од стране стручне службе и кроз делимичну логистичку подршку:

- Програм "Активна заштита модровране постављањем гнездилишних дупљи у Војводини" - током године су настављене активности на евидентирању гнездећих парова модровране на подручју СРП "Селевењске пустаре".
- Програм мониторинга птица дупљашица и других птица на подручју резервата (сове, птице певачице, грабљивице).
- Организована је посматрања птица у оквиру *Европског дана посматрања птица*. Манифестација се одржавала сваког првог викенда у октобру – обилазак заштићеног подручја у организованој групи, мониторинг и евидентирање уочених јединки птица. Активност су се спроводиле у сарадњи са Друштвом за проучавање и заштиту птица Србије.
- Настављен је пројекат „Звук птица“ – мониторинг птица певачица и припрема нових садржаја који ће се реализовати током 2015. године
- Настављен је пројекат "Еколошко повољна пољопривредна пракса". Представљен је нови приступ активној заштити природе – активности на постављању стубова за грабљивице између пољопривредних парцела у циљу регулације броја глодара и постављање вештачких дупљи за птице певачице у

- виноградима и воћњацима у циљу регулације броја инсеката. Активности је реализована на заштићеним подручјима у околини Суботице под надзором стручне службе управљача. Реч је о пилот пројекту, који се реализује по узору на европске еколошке пројекте. Поред основног циља – заштита птица грабљивица и певачица, остале значајне активности у пројекту су едукација пољопривредника о значају органске пољопривреде, израда вештачких дупљи (кућица) и стубова за птице укључивањем локалне школске омладине. Поред конкретних активности на едукацији и промоцији, пратиће се и бројност птица стандардним методама. Резултати пројекта ће накнадно бити публиковани.
- У оквиру израде докторске дисертације Милоша Поповића на студијама биологије у Крагујевцу, наставила су се истраживања на распрострањењу врсте *Phengaris teleius*. За активност постоји Решење о условима заштите природе природе Покрајинског завода за заштиту природе (Број: 03-504/2 од 21.05.2013.).

Слика 9. Маркирани лептири (*Phengaris teleius*)

Б. УПРАВЉАЊЕ ПОСЕТИОЦИМА

Б.1. Основни параметри посете

У посету Специјалном резервату природе "Селевењске пустаре" долази претежно школска омладина у оквиру својих екскурзија или часова у природи. Током 2014. године оваквих посетилаца је било знатно више у односу на претходне године – преко 200, будући да је предузеће посредно почело да сарађује са Учитељским факултетом на мађарском наставном језику у Суботици, у оквиру пројекта са Конзорцијумом „Звук птица“. Чуварска служба је била ангажована на пословима вођења и едукације поменутих група студената.

Појединачних посета у Резервату је током године било до 50. Сви посетиоци имају обавезу најаве посете.

Б.2. Контрола посетилаца, вођење

Посетиоци који у Резерват долазе ради упознавања са природним вредностима имају могућност обиласка са водичем дуж обележене стазе (4 км) са информативним/едукативним садржајем. Шетња са водичем се наплаћује кроз улазницу у Резерват. Локална школска омладина не плаћа водича.

Б.3. Центри за посетиоце

На заштићеном подручју нема посебан посетилачки центар већ ту улогу има Визиторски центар Лудаш, смештен у СРП "Лудашко језеро", који има вишенаменску функцију. Поред обезбеђивања радног простора Управљача свих заштићених подручја у Суботици, има и функцију пријема посетилаца (сала за предавања, изложбени хол, рибарска кућа са двориштем), едукативна и научно –истраживачки функција (биолошка лабораторија, библиотека у оснивању). Објект који је сазидао 2008. године захваљујући пројекту, из Програма Суседске сарадње Мађарске и Србије и даље није у пуној функцији, јер није прошао процедуру техничког пријема. Тек је током новембра од надлежне институције добијена водопривредна сагласност – активности око документације за технички пријем и комплетирање уређаја за биосанитацију отпадних вода се одвијају у континуитету. У згради Визиторског центра су реализоване додатне поправке (пошто зграда евидентно пропада због изостанка грејања током зимског периода) – санирана су оштећења настала услед влаге. Постављене су паник – лампе у свим просторијама Визиторског центра. Поред редовног одржавања током целе године, обимнијих радова на згради Визиторског центра Лудаш није било, али је на комплаксу – истраживачкој станици – обновљен кров. Стари дотрајали тршчани кров је потпуно пропао и зграда је прокишњавала, па је направљен нови од црепа (будући да би обнова трском била економски неисплативо решење). Реализација поменуте активности је суфинансирана средствима Покрајинског секретаријата за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине – Уговор број: 130-401-2639/2014-04

Б.4. Штампање материјала и израда других предмета који су у функцији управљања посетиоцима

Крајем године је завршен изложбени пано за трем Визиторског центра – тема – распрострањење врсте лептира *Phengaris teleius* на три наша заштићена подручја, између осталог и за СРП „Селевењске пустаре“. Поред паноа, припремљена је и едукативна табла са садржајем који се односи на екологију наведеног таксона. Израда паноа је реализована кроз истраживање које се одвија кроз пројекат који се бави истраживањем и заштитом угрожених лептира у Србији. Пројекат предводи Милош Поповић, а финансијски је подржан од стране Rufford Small Grant фондације.

У сарадњи са Удружењем љубитеља природе „Riparia“ је реализовано издавање и штампање брошуре под називом „Еколошки повољна пракса у пољопривреди“ – брошура намењена широј популацији са основном темом – предности и добробит од примене екосистемских услуга. Промоција брошуре је реализована током новембра месеца. Израда је суфинансирана од стране Покрајинског секретаријата за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине – Уговор број: 130-401-3280/2014-04.

Слика 10. Едукативна табла и брошура

Г. ПРАЋЕЊЕ И УНАПРЕЂЕЊЕ СТАЊА

Г.1. Мониторинг

Одвија се мониторинг станишта заштићених и строго заштићених врста. Предмет мониторинга у СРП "Селевењске пустаре" су већином птице (36 таксона) и знатно мањи број биљних таксона (4), сисара (3 таксона), рибе (1 таксон), гмизавци (1 таксон) - према *Правилнику о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива*.

Мониторинг обавља чувар водич приликом редовних обилазака терена и стручни сарадник у сезонским периодима. Подаци се уносе у базу података. Настављено је бележење локације значајних популација ГПС уређајима.

Током године се са Националним праком „Кишкуншаг“ из Мађарске радило на успостављању униформног система мониторинга у смислу појачаног праћења стања таксона који се у Мађарској налазе на листи Natura 2000 врста. Утврђене су значајне врсте које се налазе са обе стране границе и направљен је план и динамика праћења популација наведених врста. У Србији још увек не постоји јединствена листа Natura 2000 врста, али ми очекујемо да ће велики број врста које смо дефинисали ући на будућу листу. У случају да, ипак, неке врсте не уђу – свакако ћемо имати податке о врстама које се налазе на листи заштићених и строго заштићених врста - *Правилнику о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива*.

Rbr.	Naziv	Narodni naziv (srpski)	IUCN
1	<i>Astragalus dasyanthus</i>	kozinac	
2	<i>Centaurea sadlerana</i>	zečina, kozja brada	
3	<i>Cirsium brachycephalum</i>	kratkoglavica palamida	Least Concern - LC
4	<i>Colchium arenarium</i>	peščarski mrazovac	Least Concern - LC
5	<i>Iris arenaria</i>	peščarska perunika	
6	<i>Plantago schwarzenbergiana</i>	Švarcenbergova bokvica	
7	<i>Sedum hillebrandtii</i>	panonski jarić	
8	<i>Taraxacum serotinum</i>		
Insecta			

1	<i>Colias myrmidone</i>		
2	<i>Isophya costata</i>		
3	<i>Lycaena dispar rutila</i>		
4	<i>Maculinea (Phengaris) teleius</i>	моћварни мравник	Near Threatened - NT
Ihtiofauna			
1	<i>Misgurnus fossilis</i>	чиков	Least Concern - LC
Batrahofauna			
1	<i>Hyla arborea</i>	gatalinka	Least Concern - LC
2	<i>Pelobates fuscus</i>	žaba češnjača	Least Concern - LC
3	<i>Rana dalmatina</i>	šumska žaba	Least Concern - LC
4	<i>Triturus dobrogicus</i>	podunavski mrmoljak	Near Threatened - NT
Herpetofauna			
1	<i>Emys orbicularis</i>	barska kornjača	Lower Risk/near threatened - LR/NT
Ornitofauna			
1	<i>Alauda arvensis</i>	poljska ševa	Least Concern - LC
2	<i>Anthus campestris</i>	stepska trepteljka	Least Concern - LC
3	<i>Athene noctua</i>	kukumavka	Least Concern - LC
4	<i>Circus pygargus</i>	eja livadarka	Least Concern - LC
5	<i>Coracias garrulus</i>	modrovrana - zlatovrana	Near Threatened - NT
6	<i>Coturnix coturnix</i>	prepelica	Least Concern - LC
7	<i>Falco tinnunculus</i>	vetruška	Least Concern - LC
8	<i>Falco vespertinus</i>	siva vetruška	Near Threatened - NT
9	<i>Hirundo rustica</i>	seoska lasta	Least Concern - LC
10	<i>Jynx torquilla</i>	vijoglava	Least Concern - LC
11	<i>Lanius collurio</i>	rusi svračak	Least Concern - LC
12	<i>Lanius minor</i>	sivi svračak	Least Concern - LC
13	<i>Merops apiaster</i>	pčelarica	Least Concern - LC
14	<i>Oenanthe oenanthe</i>	obična beloguza	Least Concern - LC
15	<i>Perdix perdix</i>	jarebica	Least Concern - LC
16	<i>Riparia riparia</i>	bregunica	Least Concern - LC
17	<i>Tringa totanus</i>	crvenonogi sprudnik	Least Concern - LC
18	<i>Upupa epops</i>	pupavac	Least Concern - LC
19	<i>Vanellus vanellus</i>	vivak	Least Concern - LC
Teriofauna			
1	<i>Apodemus agrarius</i>	prugasti miš	Least Concern - LC
2	<i>Cricetus cricetus</i>	hrčak	Least Concern - LC
3	<i>Erinaceus europaeus</i>	jež	Least Concern - LC
4	<i>Lutra lutra</i>	vidra	Near Threatened - NT
5	<i>Muscardinus avellanarius</i>	puh lešnikar	Least Concern - LC
6	<i>Mustela eversmannii</i>	stepski tvor	Least Concern - LC
7	<i>Nannopalax leucodon</i>	slepo kuće	Data Deficient - DD
8	<i>Plecotus austriacus</i>	ljiljak	Least Concern - LC
9	<i>Sicista subtilis</i>	stepski skočimiš	Least Concern - LC
10	<i>Spermophilus citellus</i>	evropska tekunica	Vulnerable - VU

Слика 11. Пчеларица (*Merops apiaster*)

Настављена су истраживања на распрострањењу врсте *Phengaris teleius* и на подручју СРП "Селевењске пустаре" у оквиру израде докторске дисертације на студијама биологије у Крагујевцу Милоша Поповића (наведено под А.3.3) чији део су и подаци из мониторинга. Након теренских истраживања предат је извештај о мониторингу који садржи ГПС координате, податке о стаништима и предлози мера управљања на предметном типу ливада. Са истраживачем разговарано о могућој организацији стручне конференције о влажним ливадама и заштићеним врстама везаним за њих, у склопу Натура 2000.

Г.2. Реинтродукција, реколонизација

У сарадњи са Удружењем љубитеља природе „Riparia” настављене су активности на програму “Активна заштита модровране постављањем гнездилишних дупљи у Војводини” - током године нису постављене нове вештачке дупље (кућице), само су евидентирани гнездећи парови модровране на подручју Резервата. Удружење „Riparia“ ове активности финансира кроз своје пројекте. Управљач учествује кроз надзор чуварске службе и пратњу на терену и кроз надзор активности од стране стручне службе.

Г.3 Ревитализација

Континуирана ревитализација се одвија на локалитету станишта влажних ливадца (Лофеј, Траћик 1 ha). Реализује се спровођењем активних мера заштите кошењем ливада, кошењем тршњака у току зиме и током вегетације. Активне мере организује и контролише чуварска служба управљача, а делом се реализује у сарадњи са локалним становништвом.

Пројекат ревитализације станишта „Унапређење услова за гнежђење брегунице и пчеларице уређењем лесног одсека“ на локалитету Лофеј, који је прошле године реализован у сарадњи са Удружењем љубитеља природе „Riparia“ је настављен у

смислу праћења стања и евидентирања промена. Земљани радови на ревитализацији места за гнезђење строго заштићених врста птица - брегуница (*Riparia riparia*) и пчеларица (*Merops apiaster*) су реализовани током прошле године. Локалитет на ком се одвијала ревитализација је у прошлости представљао место гнезђења поменутих таксона, али је због значајног антропогеног утицаја изгубио своје некадашње карактеристике. Све активности су реализоване у складу са Решењем о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе број 03-763/2 од 24.05.2013.

Г.4 Активне мере заштите

Спровode се током целе године и у складу са Условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе а према појекту "Унапређење стања и презентација СРП Селевењске пустаре" (Решење о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе број 03-906/2 од 13.06.2014. године):

- Сузбијање ивазивних алохтоних врста (циганско перје, кисело дрво) – локалитет Селевењска шума (одељење 3/чистина 3, одсек ц, е и одељење 2/чистина 1, 2, одсек а, б)
- Сузбијање и спречавање ширења коровских биљака дуж коридора едукативне стазе у ширини од 2 до 5 метара – локалитет Селевењска шума - одељење 1, 2, 3.

Радове је обављала чуварска служба, локално становништво, трећа лица и учесници међународног волонтерског радног кампа.

Активност је суфинансирана средствима Покрајинског секретаријата за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине, уговор бр. 130-401-2640/2014-04.

Слика 12. Спровођење мера активне заштите природе

Д. УРЕЂЕЊЕ ПРОСТОРА И ОДРЖИВО КОРИШЋЕЊЕ ПРИРОДНИХ РЕСУРСА

Д.2. Пољопривреда

Део Резервата који припада општини Суботица, Лофеј, је већином државно пољопривредно земљиште. Део ових површина је био предмет издавања у закуп током последње три године (укључујући и текућу, 2014. годину) - (ливаде под II и III степеном заштите). Комисија за израду Програма уређења пољопривредног земљишта града Суботице (управљач нема свог представника у раду Комисије) је у припреми Програма за ову годину користило Услове заштите природе под којима се државне парцеле у СРП "Селевењске пустаре" могу издавати. Услови заштите природе чине саставни део уговора о закупу за парцеле у заштићеним подручјима. Ограничења условљена режимом према Уредби о заштити су у забрани интензивирања производње и промене намене, ограничавање кошења и њихово поштовање је контролисала чуварска и стручна служба. Кошење ливада је контролисано у циљу спровођења режима (кошење после завршетка цветања мочварних орхидеја и других строго заштићених и заштићених врста, остављање пруга – „шавова“) а надзирана је и испаша (број грла по хектару, кретање ван станишта заштићених врста у генеративном периоду).

Део Резервата у општини Кањижа и парцеле државног пољопривредног земљишта се такође издају кроз процедуре лицитације, али се сем наших дописа надлежнима у Општини Кањижа са информацијама о ограничењима заштите природе и обавези да се прибаве услови заштите природе није се одмакло на сарадњи, размени информација и осталих активности како је то урађено у Суботици.

Ове активности на делу територије Града Суботице (субјединица Резервата *Лофеј*) су се финансирале кроз уговор са Градом Суботица – уговори број: II-00-401-289/2014 и II-00-401-43/2014.

Д.2. Шумарство

Иако је Селевењска шума са површином од 85,15 ха друштвено/државно власништво, корисник и даље не постоји, јер општина Кањижа није одредила корисника. Посебна шумска основа је истекла са крајем 2010. године.

Управљач у циљу активне заштите станишта заштићених врста, што су углавном биљне врсте пешчарских станишта на чистинама унутар шуме, обавља одређене активности чишћења да станишта не обрасту дрвенстим врстама, углавном неаутохтоних врста (кисело дрво, копривић, багрем) кроз организовање сакупљања грањевине и чишћења подраста на одређеним површинама. Активност у периоду децембар - јануар спроводи локално становништво под надзором чувара (видети под Г.4. Активне мере заштите).

Д.3. Лов

Лов је на подручју СРП „Селевењске пустаре“ забрањен. Током године је у више наврата стручна и чуварска служба управљача комуницирала са Ловачким удружењем Суботице које делује на подручју заштитне зоне резервата. Уочене су значајне неправилности – храњење дивљачи на стаништима заштићених и строго заштићених врста (у оквиру заштићеног подручја), постављање осматрачница (ловачких чека) на самој граници резервата са погледом на заштићено подручје. Будући да није могло тачно да се установи ко је починилац, комуникација је ишла само у форми обавештавања ловачком удружењу.

Е. ОСТАЛИ НЕКАТЕГОРИСАНИ ПОСЛОВИ

Е.1. Противпожарна заштита и пожари

Током године 2 пута је регистрован пожар на подручју Резервата. Током осетљивих периода (рано пролеће, касна јесен) чуварска служба обавља појачан надзор.

2. ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈ - ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ

I	ПРИХОДИ	
	Извори прихода	<i>Износ у динарима</i>
	Средства буџета Републике Србије	700,000
1.	1.1. Министарство природних ресурса, рударства и просторног планирања, по уговору број 401-00-148/2014-02	700,000
	Сопствени приходи	1,023,376
2.	2.1. Приходи од обављања делатности	
	2.2. Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	
	2.3. Остали сопствени приходи	1,023,376
	Средства буџета Аутономне покрајине Војводине	333,690
3.	3.1. Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине – уговор бр: 130-401-2640/2014-04	283,690
	3.2. Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине – уговор бр: 130-401-3490/2014-04	50,000
	Средства локалне самоуправе	275,500
4.	4.1. Град Суботица – уговор број: II-401-708/2014	63,000
	4.2. Град Суботица – уговор број: II-00-401-345/2014	80,000
	4.3. Град Суботица – уговор број: II-00-401-43/2014	132,500
	УКУПНО ПРИХОДИ	2,332,566

II	РАСХОДИ	
	Врста трошкова	<i>Износ у динарима</i>
	А Чување, одржавање и презентација заштићеног подручја	1,689,991
	А.1. Чуварска служба	1,240,568
	А.1.1. Бруто зараде чувара,	893,816
	А.1.2. Остали трошкови чуварске службе (гориво, дневнице, службена одећа и обућа, регистрација возила и резервни делови, инструменти и опрема)	346,752
	А.1.3. Обука чувара	0
А.	А.2. Одржавање	404,007
	А.2.1. Активности и радови на обележавању	0
	А.2.2. Материјални трошкови одржавања заштићеног подручја обележавања и одржавања чистоће,	125,797
	А.2.3. Рад стручних служби на изради и спровођењу управљачких докумената	261,559
	А.2.4. Сарадња са корисницима, посебно по основу члана 57	15,462

	A.2.5.Сарадња са другим релевантним институцијама	1,190
	A.3. Презентација	45,415
	A.3.1. Материјални трошкови у вези презентације вредности и развоја научних, образовних и културних функција,	0
	A.3.2.Наставак рада на информационом систему/ ГИС-а и др	0
	A.3.3.Научно-истраживачки и образовни рад	45,415
	Б Управљање посетиоцима	160,865
Б.	Б.1.Контрола посетилаца, вођење	0
	Б.2. Остали трошкови (израда паноа и брошура)	6,250
	Б.3. Центри за посетиоце	154,615
	В Праћење и унапређење стања заштићених подручја	185,326
В	В.1. Мониторинг	43,067
	В.2.Реинтродукција, реколонизација	0
	В.3.Ревитализација	96,451
	В.4.Активне мере заштите	45,807
	Г Уређење простора и одрживо коришћење природних ресурса	0
Г	Г.1. Пољопривреда	0
	Г.2. Шумарство	0
	Г.3. Лов	0
	Д Противпожарна заштита	296,385
Д	Д.1. Остали, некатегорисани трошкови	293,885
	Д.2. Противпожарна заштита и појаве пожара	2,500
	УКУПНИ РАСХОДИ	2,332,566